Innspill til Udirs innspillsrunde om framtidens videregående utdanning fra Lektorlaget Akershus

Lektorlaget Akershus svarer ikke på innspillsrunden punkt for punkt, men vil gi et generelt innspill til forslaget slik som det foreligger.

Vi anerkjenner de utfordringene som legges til grunn for Utdanningsdirektoratets arbeid med nytt rammeverk for innhold og struktur i videregående opplæring. Ambisjonen om mer fordypning, relevans og gode overganger til videre studier og arbeidsliv er i utgangspunktet positiv. Likevel mener vi at dokumentet ikke i stor nok grad viser at de foreslåtte grepene faktisk er nødvendige eller bedre enn dagens struktur.

Vi vil understreke at framtidige endringer i videregående opplæring må bygge videre på sterke fagmiljøer og tydelige faglige strukturer. Dette savner vi i dokumentet. For oss er det uklart hvordan denne modellen vil fungere i praksis, og hvilke konsekvenser denne faktisk vil få for faglig bredde, fleksibilitet og organisering. På samme tid fremstår det som om løsningen i stor grad allerede er valgt, for dokumentet gir inntrykk av en retning uten at det drøftes alternative løsninger. Vi savner en redegjørelse for hvorfor nettopp denne modellen som foreslås er den beste, og hvordan denne på en god måte svarer på de utfordringene som beskrives. En tydeligere begrunnelse for valgene som er gjort, og en åpen drøfting av andre mulige løsninger ville gjort det enklere å vurdere om dette faktisk kan være en god løsning. Etter vår vurdering er det med andre ord ikke godt nok dokumentert at en så omfattende omlegging av videregående opplæring er nødvendig for å møte utfordringene som beskrives i dokumentet.

Utdanningsdirektoratet ser for seg nye fag, nye fagsammensetninger og nye måter å beskrive innhold og struktur på. Det mangler forklaringer som tydeliggjør hvorfor nettopp dette kan bidra til å løse problemene som skisseres innledningsvis. For oss er det avgjørende viktig at etablerte fagområder ikke svekkes, og at fagenes egenart ikke blir mindre tydelig. De allerede etablerte fagene i videregående opplæring representerer ikke bare ulike kunnskapsområder, men metoder, perspektiver og lange tradisjoner. Om disse grensene viskes ut, risikerer man å ende opp med å svekke den faglige dybden og elevenes forståelse av fagene. Endringen har også betydning for lærerprofesjonen, fordi lærerutdanningene og undervisningskompetansen til dem som arbeider i videregående opplæring er bygget rundt etablerte fag og lange fagdidaktiske tradisjoner. Vi savner at det gjøres en grundigere vurdering av hvordan omfattende endringer vil kunne påvirke lærerutdanningene, kompetansekravene til dem som arbeider i skolen, og rekrutteringen av lærere til videregående skoler, og senere til fagmiljøer i universitet- og høgskolesektoren, som i dag er organisert rundt de etablerte skolefagene.

Vi kan støtte ambisjonen om å legge bedre til rette for faglig fordypning gjennom en gjennomgang av dagens fag- og timefordeling. Samtidig må slike endringer bygge på solid kunnskap om læring og må ikke få gå på bekostning av faglig kvalitet. Fleksibilitet

for elevene må balanseres mot behovet for oversikt, stabile fagmiljøer og tydelige faglige rammer. Dokumentet er for oss nokså uklart når det gjelder hvilke fagområder som skal prioriteres, hva faginnholdet skal være, og hvordan det i praksis skal sikres tilstrekkelig tid til faglig fordypning. Det er vanskelig å se at dokumentet gir godt nok grunnlag for å erstatte dagens fag- og timefordeling med en ny modell. Noe faginnhold og noen fagområder må, når dagens fag- og timefordeling skal justeres, vike for annet faginnhold og andre fagområder. Konsekvensene for lærerkompetanse, vurderingsordninger og den samlede arbeidsbelastningen for lærere og elever må utredes grundigere enn det som nå er gjort.

Lektorlaget Akershus mener at utfordringene som skisseres i større grad må kunne møtes gjennom en videreutvikling av dagens fag og strukturer, og gjennom en styrking av elevenes faglige grunnlag **før** de blir elever i videregående opplæring. Her mener vi at problembeskrivelsen i dokumentet er noe utydelig. Når Utdanningsdirektoratet peker på at mange elever ikke blir godt nok studieforberedte, er det etter vårt syn ikke nødvendigvis slik at årsaken først og fremst ligger i dagens struktur eller i fag- og timefordelingen. Det er et viktig spørsmål om utfordringen egentlig i størst grad kommer fordi mange elever kommer inn i videregående opplæring med svakere grunnleggende ferdigheter enn tidligere. Da vil ikke en ny struktur i videregående skole nødvendigvis kunne løse problemet. Derfor mener vi det er grunn til å vurdere om problemet i større grad må møtes nettopp gjennom en styrking av elevenes faglige grunnlag tidligere i opplæringsløpet.

Det er viktig å understreke at studieforberedthet ikke bare handler om spesialisering, men at det også handler om å tilegne seg allmennkunnskap og få en bredde i sin faglige forståelse. Dagens struktur gir elevene et bredt kunnskapsgrunnlag og viktige referanserammer. Etter vårt syn kan dette være en styrke ved dagens ordning, ikke en svakhet. Det er derfor vanskelig å se at en omfattende omlegging av fag- og timefordelingen i seg selv vil gi en bedre løsning enn det vi allerede har. Vi mener det heller bør vurderes om dagens struktur kan videreutvikles og justeres innenfor dagens rammer, framfor at den erstattes av en ny og mer utydelig modell.

Når det gjelder Udirs påstand om at elever i studieforberedende opplæring ikke er godt nok forberedt til videre studier, mener vi dette må ses i sammenheng med elevenes forkunnskaper fra grunnskolen. Ettersom stadig flere elever kommer inn i videregående skole med svakere grunnleggende ferdigheter fra grunnskolen, vil dette naturligvis påvirke både læringsutbytte og opplevd studieforberedthet. Dersom dette stemmer, er det vanskelig å se hvordan endringer i fagstruktur og læreplaner i videregående opplæring kan løse problemet. Det framstår derfor for oss som uklart hvordan en ny struktur i seg selv skal kunne løse utfordringer som i stor grad ser ut til å være knyttet til elevenes faglige utgangspunkt og progresjon gjennom hele opplæringsløpet.

Påstanden i del 6 om at dagens struktur på studieforberedende utdanningsprogram ikke er vurdert med tanke på behov for kompetanse i samfunnet, mener vi er svakt begrunnet. Mange av dagens programfag har klare og direkte forbindelser til relevante studier i høyere utdanning, for eksempel realfag, språkfag, samfunnsfag, psykologi, filosofi og økonomi. Vi ser derfor ikke at det er godt nok dokumentert at dagens struktur er utdatert eller mangelfull på dette punktet. Tvert imot mener vi at dagens fagtilbud i stor grad speiler både høyere utdanning og samfunnets behov.

Vi mener videre at fremmedspråk fortsatt bør ha en sentral plass i studieforberedende opplæring. I en stadig mer globalisert verden er språkkompetanse en kjernekompetanse som åpner for studier i utlandet, deltakelse i arbeidslivet og gir viktig kulturforståelse. Vi er derfor bekymret for at fremmedspråk får en mindre tydelig plass i forslaget. Dette kan svekke både elevenes studieforberedthet og samfunnets behov for språkkompetanse.

Videre vil vi fremheve betydningen av humanistiske fag som historie, filosofi, religion og etikk. I disse fagene tilegner elevene seg ferdigheter som kritisk tenkning, etisk refleksjon og demokratiforståelse. I en samtid som i stadig større grad er preget av polarisering, desinformasjon og raske samfunnsendringer er dette kompetanse samfunnet trenger. Vi mener dette understreker behovet for en bred fagstruktur, og ikke en mer fragmentert modell der flere fagområder blir mindre tydelige når de samles i større enheter.

Vi mener også at utfordringen med at fellesfag, særlig på vg1, oppleves som repetisjon av innhold fra grunnskolen, ikke nødvendigvis løses gjennom en ny struktur. En mulig vei videre er derfor å styrke innholdet i eksisterende fag, slik at de i større grad bygger videre på elevenes forkunnskaper og gir elevene et faglig løft. Da kan man også møte behovet for progresjon uten å erstatte dagens struktur. Vi vil samtidig påpeke at problemet neppe ligger i strukturen alene, men også i at kompetansemålene i dagens læreplaner er for uklare. Tydeligere og mer kunnskapsbaserte læreplaner kan være et bedre tiltak for å nå målene enn å endre hele strukturen.

Når det gjelder muligheten for å velge programfag på vg1, mener vi at dette ikke nødvendigvis er avgjørende for elevenes studieforberedthet. Mange elever har ikke klart for seg hvilke fagvalg som er riktige for dem så tidlig i løpet. Dersom det skal åpnes for mer valgfrihet, bør det skje i begrenset omfang og på en måte som ikke svekker helheten i utdanningsløpet. Vi mener derfor at det er viktig å være tilbakeholden med endringer som kan føre til større fragmentering og mindre oversikt. Dersom en justering skal gjøres, bør det i så fall vurderes om enkelte fag kan flyttes mellom trinn innenfor dagens struktur, framfor at hele oppbyggingen endres. En omlegging av strukturen vil etter vårt syn kunne redusere fleksibiliteten i fagvalgene, siden valgmulighetene vil bli bundet til faste retninger. Vi mener det er uklart hvordan forslaget vil slå ut for mindre skoler, særlig i distriktene og i områder med lange avstander til naboskoler. Det er vanskelig å se hvordan disse skolene skal kunne tilby elevene den samme bredden av faglige valg og fordypningsmuligheter som større skoler. Dette kan i praksis føre til økte forskjeller i

elevenes valgmuligheter. Om denne strukturendringen skal innføres, må det vurderes nøye hvordan skoler av ulike størrelser og ressurser faktisk kan gjennomføre dette.

I en tid der mye er i endring, er det vanskelig å vite sikkert hva slags kompetanse samfunnet vil trenge om noen år. Det som er sikkert, er at skolen må gi elevene et godt og bredt kunnskapsgrunnlag. Vi mener dagens faglige struktur i stor grad ivaretar dette gjennom et mangfoldig tilbud forankret i de akademiske fagtradisjonene. Å erstatte dette med nye, uklare tverrfaglige konstruksjoner er etter vårt syn ikke godt nok begrunnet. Etter vår vurdering er det mer nærliggende å tenke seg en videreutvikling av dagens fag og fagstrukturer snarere enn å erstatte dem med en ny og mer utydelig modell.

Lektorlaget Akershus mener derfor at Utdanningsdirektoratet i større grad bør utrede om eksisterende fag og fagstrukturer bør videreutvikles, før man foreslår en så omfattende omlegging. Vi savner en tydeligere begrunnelse for hvorfor en ny modell er nødvendig, og mener det ikke er godt nok dokumentert at dette er den beste eller eneste løsningen på utfordringene i videregående skole.

Lektorlaget Akershus